

Oblikovanje modela zagotavljanja kakovosti za mikrodokazila

Nataša Kramar, Gregor Rebernik

2023

Uvod

Strateški pristop Slovenije k visokemu šolstvu je usklajen z evropskim visokošolskim prostorom (EHEA) in politikami Evropske komisije. Ta usklajenost se kaže v poudarjanju vseživljenjskega učenja in prilagajanju izobraževalnega sistema, da bi bil bolj prožen in odziven. Slovenski nacionalni program visokega šolstva do leta 2030 je ključni strateški dokument, katerega cilj je na različne načine izboljšati kakovost visokega šolstva. Ključni vidik te strategije je vključevanje mikrodokazil, ki so zasnovana tako, da nudijo kratke, ciljno naravnave in neposredno uporabne učne priložnosti za osebni razvoj in ustreznost na delovnem mestu. Pomemben poudarek daje spodbujanju vseživljenjskega učenja, vključno s sprejetjem in priznavanjem mikrodokazil, ter priznavanju potrebe po tem, da posamezniki pridobivajo raznoliko, kakovostno znanje in veščine skozi celotno delovno življenje.

V pričujočem prispevku se bomo osredotočili na vlogo zagotavljanja kakovosti v tem procesu, pri čemer bomo upoštevali spoznanja s tradicionalne letne konference o kakovosti, ki jo je novembra 2023 organizirala Nacionalna agencija Republike Slovenije za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu (NAKVIS), da bi izboljšali naše razumevanje tega področja, pri čemer je tokrat v ospredju razvoj okvira za zagotavljanje kakovosti za mikrodokazila.

Formalna vključitev mikrodokazil v slovenski visokošolski prostor

Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije (ministrstvo) je v zvezi s tem v Sloveniji leta 2022 začelo izvajati pomemben projekt, da bi do leta 2025 v javno visoko šolstvo vključilo mikrodokazila. Cilj pilotnega projekta, ki je del projekta za reformo visokega šolstva za zelen in odporen prehod, je do leta 2025 v slovenskih javnih visokošolskih zavodih formalizirati vključevanje mikrodokazil, kar bo omogočilo večjo odzivnost na družbene spremembe in povpraševanje po visokokvalificirani delovni sili na trgu dela.

Cilj pilotnega projekta ministrstva je do leta 2025 v slovenskih javnih visokošolskih zavodih formalizirati vključevanje mikrodokazil, kar bo omogočilo večjo odzivnost na družbene spremembe in povpraševanje po visokokvalificirani delovni sili na trgu dela.

Cilj te pobude je izboljšati dostopnost in ustreznost izobraževanja za širok spekter učencev, vključno z zaposlenimi strokovnjaki, iskalci zaposlitve, vseživljenjskimi učenci in celo sedanjimi študenti. V tem projektu se kaže osredotočenost Evropske komisije na prožne učne poti s pomočjo mikrodokazil. Vendar pa izzivi ostajajo, zlasti pri določanju, kako

mikrodokazila vključiti v slovensko ogrodje kvalifikacij. Za učinkovito reševanje teh izzivov so nujne razprave deležnikov, kar velja za učitelje, predstavnike industrije in oblikovalce politike. Omenjena konferenca je eden prvih pomembnih korakov v tej smeri.

Skupno razumevanje mikrodokazil

NAKVIS se vidi kot pomemben partner ministrstva v tem procesu, še zlasti pri vzpostavljanju sistema zagotavljanja kakovosti za mikrodokazila v Sloveniji. Seveda je treba najprej določiti nekatera temeljna pravila, saj opredelitev in struktura mikrodokazil predstavljata izziv, ki zahteva kompromis v nacionalnem okviru, preden se vzpostavi ustrezen sistem zagotavljanja kakovosti. Zlasti obstoječa tradicija dopolnilnih študijskih programov v Sloveniji je tista, ki sproža vprašanja o razlagi teh programov kot večjih mikrodokazil. Podobna vprašanja se porajajo ob razmišljanju o razčlenitvi sedanjih programov na mikrodokazila, kar sproža razprave o njihovi učinkovitosti in namenu. Za uspešno izvajanje mikrodokazil je bistvenega pomena tudi reševanje vprašanj načina podajanja, metod ocenjevanja in sestave.

Najprej je treba določiti nekatera temeljna pravila, saj opredelitev in struktura mikrodokazil predstavljata izziv, ki zahteva kompromis v nacionalnem okviru, preden se vzpostavi ustrezen sistem zagotavljanja kakovosti.

Po drugi strani pa je treba zaradi potrebe po bolj personaliziranem, prožnem in k študentom usmerjenem pristopu skrbno razmisliti o učnih metodah in minimalnem obsegu mikrodokazil. Poleg tega je treba zaradi koncepta združljivosti, k čemur mikrodokazila potencialno stremijo, vzpostaviti pravila in smernice, da se prepreči, da bi zgolj kvantitativno zbiranje kreditnih točk vodilo v pridobitev dokončane visokošolske izobrazbe. Skupno razumevanje in rešitve teh vprašanj so ključnega pomena za zagotovitev, da bo sistem kakovosti, ki ga v Sloveniji gradimo na področju mikrodokazil, resnično verodostojen, dragocen in ustrezen namenu.

Spoznanja s konference: napredek, vprašanja in vizija mikrodokazil

Konferenca NAKVIS je bila pomembna priložnost za obravnavo teh vprašanj ter izmenjavo izkušenj in prenosljivih praks na tem področju. Na konferenci se je zbrala raznolika skupina strokovnjakov, da bi razpravljali o izvajanju, izzivih in potencialih mikrodokazil. Razprave so pokazale, da v številnih evropskih državah še vedno ni posebnega nacionalnega okvira za mikrodokazila, kar izpostavlja vrzel, ki jo ima celoten evropski visokošolski prostor namen zapolniti v bližnji prihodnosti. Posebej je bila poudarjena pomembnost sodelovanja med izobraževalnimi zavodi, industrijo in oblikovalci politik, ključne točke razprave pa so bili izzivi, kot so vzpostavitve

standardiziranega okvira ter zagotavljanje priznavanja in prenosljivosti mikro dokazil.

Posebej je bila poudarjena pomembnost sodelovanja med izobraževalnimi zavodi, industrijo in oblikovalci politik, ključne točke razprave pa so bili izzivi, kot so vzpostavitev standardiziranega okvira ter zagotavljanje priznavanja in prenosljivosti mikro dokazil.

Na strokovnih predstavitev so sodelovali predstavniki pomembnih visokošolskih zavodov ter organizacij in ustanov za zagotavljanje kakovosti. Razpravljali so o tem, kako visokošolski zavodi ustvarjajo mikro dokazila v različnih oblikah, hkrati pa obravnavali odzive vlad na razvoj mikro dokazil in izpostavili pomen predpisov, javnega financiranja, mehanizmov zagotavljanja kakovosti in informacijskih sistemov. Postavljena so bila vprašanja o vplivu teh majhnih ciljno usmerjenih učnih enot na širši izobraževalni prostor.

Vzpostavitev čvrstega in prožnega okvira zagotavljanja kakovosti

Dejstvo je, da v številnih evropskih državah (še) ni posebnih okvirov za mikro dokazila, posebni standardi zagotavljanja kakovosti pa so še naslednji korak v tem procesu. Pomembne vrzeli ugotavljamo tudi pri kariernem usmerjanju, informacijah o podpori učencem, notranjih postopkih zagotavljanja kakovosti in podatkih o rezultatih za mikro dokazila, kar izpostavlja potrebo po bolj strukturiranem pristopu k njihovem izvajanju in vrednotenju. Strokovnjaki so poseben pomen pripisali vzpostavitvi čvrstega in prožnega okvira za zagotavljanje kakovosti, prilagojenega mikro dokazilom, kar je ključni korak za njihovo širše sprejetje in vključitev v formalne izobraževalne sisteme, hkrati pa opozorili na uporabnost standardov in smernic za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (ESG) za mikro dokazila.

Strokovnjaki so poseben pomen pripisali vzpostavitvi čvrstega in prožnega okvira za zagotavljanje kakovosti, prilagojenega mikro dokazilom, kar je ključni korak za njihovo širše sprejetje in vključitev v formalne izobraževalne sisteme, hkrati pa opozorili na uporabnost standardov in smernic za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (ESG) za mikro dokazila.

Okrogle mize na konferenci so omogočile dragocen vpogled v praktične vidike in strategije izvajanja mikro dokazil, kot jih vidijo slovenski visokošolski zavodi sami. V teh razpravah je bil izpostavljen razvoj različnih mikro dokazil, ki se osredotočajo na področja, kot so digitalne veščine, trajnostni razvoj in podjetništvo, prilagojeni posebnim potrebam trga dela in ciljem osebnega razvoja. Ta pristop se seveda ujema s širšim evropskim trendom, kjer so mikro dokazila vse bolj prepoznana kot bistveno orodje za

vseživljenjsko učenje in inovacije, hkrati pa kaže na nekatere posebnosti slovenskega visokošolskega prostora in njegova deficitarna področja.

Nacionalni kontekst in izzivi

Med razpravo so močno promovirali in poudarjali naraščajoč globalni pomen mikrodokazil. V Sloveniji se razvija več kot 70 različnih mikrodokazil, pri čemer njihovi razvojni pristopi segajo od neposrednega sodelovanja z gospodarstvom do visokošolskih zavodov, ki prepoznavajo potrebe trga dela ali se osredotočajo na osebni razvoj. Eden od globalnih trendov sta digitalizacija in razvoj »spletnih« mikrodokazil, česar pa v slovenskem visokošolskem prostoru, kot ugotavljajo predstavniki ministrstva, še ni zaznati. Omenjeni obstoječi projekt ministrstva se bo končal leta 2025, do takrat pa naj bi visokošolski zavodi dobile prve povratne informacije od učencev, ki so prejeli pilotna mikrodokazila. Razprave so potekale tudi o vključevanju mikrodokazil v nacionalni okvir kvalifikacij, kar zahteva zakonodajne spremembe in obravnavo vprašanj, kot so kvalifikacije predavateljev in financiranje po pilotnih projektih.

Eden od globalnih trendov sta digitalizacija in razvoj »spletnih« mikrodokazil, česar pa v slovenskem visokošolskem prostoru še ni zaznati.

Univerze so si izmenjale informacije o svojih strategijah za oblikovanje mikrodokazil in se pri tem navzlic neobstoju formalnega nacionalnega okvira osredotočile na evropske in lokalne potrebe. V razpravah sta bila ponovno izpostavljena potreba po formalnem priznavanju in pomen razlikovanja med vseživljenjskim učenjem in mikrodokazili. Poudarjen je bil tudi pomen enotnega sistema, ki dopolnjuje tradicionalno visoko šolstvo. Ministrstvo načrtuje, da bo v bližnji prihodnosti izdalo priročnik o mikrodokazilih. Z njim naj bi zagotovili zadosten okvir za delo in hkrati vsaj delno rešili trenutna vprašanja, s katerimi se soočajo visokošolski zavodi.

Notranje in zunanje zagotavljanje kakovosti

Nekateri zavodi so že vnaprej začeli razvijati lastne sisteme kakovosti, ki temeljijo na možnosti samoakreditacije posameznih mikrodokazil in redne samoevalvacije, kar bo omogočilo hitro prilagodljivost družbenim in zaposlitvenim potrebam. V slovenskem visokošolskem prostoru – vključno z regulativnimi organi – vlada soglasje, da bi morali biti zavodi sami odgovorni za akreditacijo mikrodokazil v okvirih svojih notranjih postopkov zagotavljanja kakovosti. Vloga agencije v zvezi s tem še ni opredeljena, vendar NAKVIS dejavno razmišlja o razvoju namenskega sistema zagotavljanja kakovosti, ki bo koristil vsem pomembnim deležnikom ter zagotavljal preglednost in primerljivost. Možnosti zunanjega zagotavljanja kakovosti vključujejo ocenjevanje mikrodokazil v okviru podaljšanja akreditacije visokošolskih zavodov, bodisi s samoocenjevanjem obstoječih študijskih programov bodisi zaradi povezave z industrijo.

V slovenskem visokošolskem prostoru – vključno z regulativnimi organi – vlada soglasje, da bi morali biti zavodi sami odgovorni za akreditacijo mikrodokazil v okvirih svojih notranjih postopkov zagotavljanja kakovosti.

Zavodi se zavedajo namena in ciljne usmerjenosti mikrodokazil ter dejavno prepoznavajo posebne potrebe na različnih področjih – od poslovnih ved do računalništva – ter razvijajo ustrezne programe vseživljenjskega učenja. Ključni vidik te pobude je poudarek na razlikovanju med vseživljenjskim učenjem in mikrodokazili. Vseživljenjsko učenje zajema širši obseg stalnega izobraževanja, medtem ko so mikrodokazila ciljno usmerjeni, kratkoročnejši izobraževalni dosežki, namenjeni posebnim sklopom veščin ali področjem znanj. Prožnost in prilagodljivost sistemov zagotavljanja kakovosti za ta mikrodokazila sta izpostavljeni kot bistveni za njihov uspeh in sprejetje.

Pomen stalnega sodelovanja

Cilj predlaganega enotnega sistema mikrodokazil je dopolniti in okrepiti tradicionalno visokošolsko izobraževanje. Sistem se osredotoča na ponudbo ustreznih, zaupanja vrednih in prilagodljivih izobraževalnih programov, ki so v skladu z najnovejšimi trendi in potrebami trga. Ključnega pomena je zagotavljanje ustreznosti in uporabnosti teh dokazil, zato se spodbuja tesno sodelovanje med visokošolskimi zavodi in poslovnim sektorjem. Dejavno si prizadevamo tudi za pridobivanje povratnih informacij deležnikov, vključno s predstavniki industrije in študenti, da bi na podlagi mikrodokazil zagotovili dragocene in ustrezne kompetence. V razpravah je bil poudarjen tudi pomen obravnavanja morebitnih navzkrižij interesov in ohranjanja zaupnosti podatkov, zlasti pri oblikovanju dokazil v sodelovanju z zunanjimi organizacijami.

Dejavno si prizadevamo tudi za pridobivanje povratnih informacij deležnikov, vključno s predstavniki industrije in študenti, da bi na podlagi mikrodokazil zagotovili dragocene in ustrezne kompetence.

Skratka, razvoj in vključevanje mikrodokazil v slovensko visoko šolstvo predstavljata strateški odgovor na dinamične potrebe trga dela in družbe. Cilj tega pristopa je zagotoviti prožne, ustrezne in ciljno usmerjene učne priložnosti ter tako okrepiti zaposljivost in nabor strokovnih znanj tako študentov kot strokovnjakov. Sodelovanje med univerzami, vlado, industrijo in agencijo je ključnega pomena pri oblikovanju učinkovitega in odzivnega izobraževalnega okvira, ki je skladen z nacionalnimi in svetovnimi izobraževalnimi trendi. Konferenca, obogatena s spoznanji različnih strokovnjakov in poučnimi razpravami, je ponudila celovit pregled naprednih korakov Slovenije pri uvajanju mikrodokazil, hkrati pa izpostavila specifična vprašanja, ki ne pestijo le naš lokalni, temveč tudi evropski kontekst mikrodokazil.

Sodelovanje med univerzami, vlado, industrijo in agencijo je ključnega pomena pri oblikovanju učinkovitega in odzivnega izobraževalnega okvira, ki je skladen z nacionalnimi in svetovnimi izobraževalnimi trendi.

Ravnovesje med ureditvijo in prožnostjo

Agencija načrtuje, da bo leta 2024 izvedla pilotne evalvacije mikrodokazil, pri čemer bo sodelovala z deležniki, zlasti visokošolskimi zavodi, da bi preizkusila metodologije in našla odgovore na nekatera od teh pomembnih vprašanj. Cilj tega je zbrati dragocena spoznanja, ki lahko privedejo celo do morebitnih sprememb zakonodaje. Trenutno potekajo razprave o vzpostavitvi skupne točke, na primer portala ali registra, kjer bi deležniki lahko dostopali do informacij o mikrodokazilih, agencija pa tudi nestrpno pričakuje pripravo smernic, ki bodo, upajmo, vzpostavile ravnovesje med potrebno ureditvijo in prožnostjo v okviru sistema mikrodokazil.